

5.7.2017

EOAK/4210/2017

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Maija Sakslin

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Pirkko Äijälä-Roudasmaa

HELSINGIN SENIORISÄÄTIÖN ANTINKOTI

Tarkastuspöytäkirja

Tarkastuskohde	Helsingin Seniorisäätiön ylläpitämä Antinkoti os. Kivitaskuntie 1, 00780 Helsinki
Tarkastusajankohta	4.7.2017
Osallistujat EOAK:sta	Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Pirkko Äijälä-Roudasmaa Notaari Kaisu Lehtikangas
Osallistujat tarkastuskohteesta	Hoitotyön johtaja - - -

Tarkastuksen tarkoituksesta:

Oikeusasiamiehen kanslian edustajat esittivät eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen Maija Sakslinin antaman määräyskirjan tarkastuksen suorittamista varten ja kertoivat lyhyesti apulaisoikeusasiamiehen suorittamista tarkastuksista sosiaalihuollon yksiköihin kuten vanhusten ympärivuorokautista palveluasumista tarjoaviin yksiköihin.

Tarkastus tehtiin ennalta ilmoittamatta.

Tarkoitus oli tutustua Helsingin Seniorisäätiön muistisairaille vanhuksille ympärivuorokautista palveluasumista tarjoavan Antinkodin hoidon sisältöön ja laatuun. Helsingin kaupunki huolehtii asukkaiden sijoittamisesta. Vanhuksille ympärivuorokautista palveluasumista tarjoavissa yksiköissä haluttiin selvittää vanhusten saaman hoivan ja hoidon ihmisarvoa kunnioittavaa sisältöä ja sitä, että kunnat huolehtivat myös heikommassa asemassa olevien kuntalaisten perustuslain 19 §:n mukaisesta oikeudesta sosiaaliturvaan ja huolenpitoon. Huomiota kiinnitettiin lisäksi vammaisuuteen ja esteettömyyteen liittyviin kysymyksiin.

Eduskunnan oikeusasiamies on nimetty YK:n kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen ja halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastaisen yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan (OPCAT) tarkoittamaksi kansalliseksi valvontaelimeksi, ja siksi tarkastus tehtiin myös tässä tarkoituksessa.

Yleiskuvaus tarkastettavasta kohteesta:

Antinkoti sijaitsee Tapaninvainiolla rauhallisen pientaloalueen ympäröimänä. Se on perustettu 1970-luvulla ja peruskorjattu vuonna 2005. Vuonna 2016 paikka muutettiin laitoshoidosta ympärivuorokautista tehostettua palveluasumista tarjoavaksi hoivakodiksi. Rakennus on nelikerroksinen, valoisa ja raikas. Ilmapiiri tarkastushetkellä oli rauhallinen.

Asukkaat

Antinkodissa on 94 asukaspaikkaa. Antinkoti jakautuu yhdeksään pienryhmään, joissa asuu 7–12 asukasta kussakin. Asukkaista on noin viidennes miehiä ja loput naisia. Iältään he olivat

tarkastushetkellä 70–102-vuotiaita, keski-ikä ollessa noin 85 vuotta. Kaikki asukkaat ovat vaikeasti tai keskivaikeasti muistisairaita ja varsinkin vanhemmilla asukkailla on paljon myös vanhuuden mukanaan tuomia sairauksia. Johtaja kertoi, että nuoremmat asukkaat eivät välttämättä halua olla itseään vanhempien seurassa ja haluavat erilaista viihdykettä esimerkiksi musiikin, tv-ohjelmien ja muiden virikkeiden suhteen.

Kaikki asukkaat ovat suomenkielisiä, eikä asukkaista kukaan ole täysin kuuro tai sokea. Asukkaista moni on jo niin huonokuntoinen, että tarvitsee kahden hoitajan apua, mutta joillekin riittää vielä yhden hoitajan sanallinen ohjaus ja tuki.

Palvelut

Terveydenhoito

Antinkotiin tulee Esperiltä lääkäripalvelu. Lääkäri on geriatri, ja yhteistyö sujuu johtajan kertoman mukaan hyvin. Lääkäri käy kerran viikossa ja tapaa asukkaita ja tekee yhteistyötä sairaanhoitajien ja lähihoitajien kanssa. Yhteistyötä tehdään myös Helsingin kotisairaalan kanssa ja Malmin päivystyspoliklinikka on lähellä.

Lääkkeet hankitaan annosjakeluna lähiapteekista. Rauhoittavia ja unilääkkeitä käytetään hyvin vähän. Lääkkeet säilytetään ja lukitussa lääkehuoneessa, jonne pääsevät vain lääkeluvan suorittaneet hoitajat kulunvalvontakortilla. Lääkeosaamiseen on panostettu kouluttamalla lääkeshoidon avainhenkilöitä.

Fysioterapia

Talossa on yksi fysioterapeutti asukkaita varten ja säätiön oma fysioterapeutti käy säännöllisesti ohjaamassa henkilökuntaa työergonomiassa. Antinkodissa on alkanut Power-hanke, jossa käydään asukkaiden kuntoutuksen kannalta vuorotellen läpi erilaisia tärkeitä asioita, kuten kävely, lihasvoima ja tasapaino. Myös henkilökuntaa pyritään sitouttamaan asukkaiden aktiiviseen liikkumiseen.

Suun hygieniä ja terveys

Asukkaiden suun hygieniasta pyritään huolehtimaan mahdollisuuksien mukaan ja pesemään hampaat päivittäin. Ongelma on siinä, että asukkailla on usein hyvin huonot hampaat, jos he ovat olleet vuosia kotihoidossa eivätkä omaiset olleet vieneet heitä hammaslääkəriin. Ainoa vaihtoehto saattoi olla huonojen hampaiden poisto nukutuksessa, mutta siihen ei juuri lähdetty asukkaan heikon voinnin takia. Jos asukas oli muuten hyväkuntoinen, hampaat hoidettiin hammaslääkəriissä, jonne ajan sai helposti. Johtaja piti myös ongelmana, että suuhygienistit eivät enää tarkastaneet vuosittain asukkaiden suita kuten Helsingin kaupungin omissa palvelukeskuksissa. Suuhygienistit vain ohjeistivat henkilökuntaa koulutuspäivillä. Johtaja on joskus saanut alan opiskelijoita tarkastamaan asukkaiden suut.

Suihku / sauna

Talon jokaisessa neljässä kerroksessa on oma sauna, ja niitä lämmitetään noin kerran viikossa. Kovin moni asukas ei enää halua tai voi saunoa terveydellisistä syistä. Suihku on pääsääntöisesti kerran viikossa, mutta tarvittaessa useammin tai hieman harvemmin asukkaan toivomuksesta riippuen. Pikkupesut tehdään päivittäin ja aina tarpeen vaatiessa.

Ateriat / nesteytys

Johtaja oli hyvin tyytyväinen talon omaan keittiöön, jossa pystyttiin huomioimaan asukkaiden ruokatoivomuksia. Ruoka oli monipuolista ja hyvää. Esimerkiksi yölläkin oli tarjolla erilaisia voimapirtelöitä ja muuta välipalaa.

Alakerran ruokasalissa asukkaat aterioivat omaisten saattamina. Valtaosa asukkaista söi omalla osastolla ruokailutilassa ja huonokuntoisimmat syötettiin sängyssä. Huonokuntoisetkin asukkaat pyritään nostamaan ruokailuajaksi istumaan geriatriseen tuoliin. Juotavaa oli aina tarjolla ja siitä myös muistutettiin. Johtaja piti tärkeänä, että vuoron vaihtuessa myös tieto asukkaiden syömisestä ja juomisesta siirtyi seuraavalle vuorolle sekä kirjauksina että sanallisesti. Asukkaat saivat aamulla aamupalaa herättyään.

Wc-käynnit ja vaipat

Suurin osa asukkaista tarvitsee ainakin yöllä vaipat. Päivällä siihen kykeneviä asukkaita käytetään wc:ssä. Vaippavalikoima on laaja, ja vaipan valinnalla pyritään säilyttämään asukkaan omaa toimintakykyä esimerkiksi käyttämällä paljon housuvaippoja.

Ulkoilu / virkistys

Ulkoilut kirjataan hoito- ja palvelusuunnitelmaan. Pyritään siihen, että kaikkina vuodenaikoina ulkoillaan, jos asukas vain suostuu siihen. Oma aidattu piha ja suuret hyvin hoidetut parvekkeet mahdollistavat kaikille pienimuotoisen ulkoilun, mutta asukkaiden kanssa ulkoillaan myös lähiympäristössä. Myös retkiä tehdään eri kohteisiin.

Antinkodissa on oma asukastoiminnan ohjaaja, joka järjestää päivittäin asukkaille erilaista viriketoimintaa kuten musiikkia, askartelua ja maalausta. Ensi viikolla on musiikkiviikko, jolloin jokaisena päivänä taloon tulee eri artisti viihdyttämään asukkaita. Koska henkilökunnasta osa on ulkomaalaistaustaisia, talossa on käytössä tapakulttuuriopas, jonka avulla koko henkilökunta tietää suomalaisesta juhlapyhien viettotavoista.

Esteettömyys

Talo on esteetön. Ainoa ongelma oli pääovelle pääsyä hankaloittava varsin jyrkkä ja pitkä luiska, josta omaisia varoitettiin varoitustaululla. Taloon pääsi kuitenkin turvallisesti sisään ja ulos myös takakautta sekä A-sisäänkäynnistä. Talon hissiin mahtui parit, muttei sänkyä. Ns. Vanhan puolen hissiin mahtuu sänky. Sillä hissillä pääsee kaikkiin muihin ryhmäkoteihin paitsi Penttiin. Aidattu piha-alue oli esteetön ja erittäin hienosti hoidettu asianmukaisine kulkuväyliin ja kahittelutiloineen. Ulkogrilliä käytettiin myös talvella makkaran paistoon. Sekä pihan että tilavien parvekkeiden kukkaistutukset olivat huolella hoidetut. Sekä tarkastuksen alkaessa, että päättyessä pihalla oli asukkaita joko hoitajien tai omaistensa kanssa. Talossa ei ole kameravalvontaa. Osastojen ovet ovat lukossa.

Itsemääräämisoikeus ja rajoitustoimenpiteet

Lääkäri päättää sänkyjen laitojen nostosta ja haaravyön käytöstä ja arvioi yhdessä hoitajien kanssa tarpeen keston. Sen sijaan hygienihaalareista, joita oli käytössä todella harvalla asukkaalla, oli päätetty ilman lääkärin päätöstä. Johtaja kertoi, että viimeistään syyskuun alusta tämä käytäntö muuttuu, ja hygienihaalareiden käyttö edellyttää aina lääkärin päätöstä. Rajoitustoimenpiteistä on keskusteltu lähiomaisten kanssa eivätkä he ole niitä vastustaneet, pikemminkin toivoneet.

Joillakin asukkaalla on julkinen edunvalvoja. He käyvät harvoin Antinkodissa, mutta ovat varsin nopeasti tavoitettavissa, jos asukas tarvitsee ylimääräistä rahaa esim. vaatehankintoihin.

Itsemääräämisoikeussuunnitelma on valmistelussa ja saadaan käyttöön syksyn 2017 aikana.

Hoitosuunnitelmat

Hoitosuunnitelma tehdään mahdollisimman pian asukkaan muutettua taloon. Asukkaan omahoitaja tekee suunnitelman yhdessä asukkaan ja hänen omaisensa kanssa. Suunnitelma päivitetään kolmen kuukauden välein ja aina tarpeen vaatiessa.

Saattohoito

Tavoitteena on, että asukas saa myös kuolla Antinkodissa omassa huoneessaan. Omaiselle järjestyy tarvittaessa patja ja välipalaa, jos hän haluaa yöpyä saattohoidon kestäessä. Hoitajien määrää voidaan lisätä saattohoidon aikana tarpeen mukaan. Suonen sisäistä kivun lievitystä tarvittaessa yhteistyö Malmin kotisairaalan kanssa toimii hyvin.

Antinkodissa on kuitenkin 5 kahden hengen huonetta. Näissä saattohoidon yksityisyyttä ei pystytty täysin toteuttamaan. Koska asukkailla oli huoneen vuokrasopimus omaan huoneeseensa, heitä ei johtajan kertoman mukaan siirretty jonkun muun asukkaan yhden hengen huoneeseen saattohoidon ajaksi. Henkilökuntaa oli tänä vuonna saanut lisäkoulutusta saattohoitoon.

Henkilökunta

Henkilökuntamitoitus, johon laskettiin hoitotyötä tekevät, oli 0,64. Henkilökunnan määrä oli 65. Viralliset vakanssit: 3 osastonhoitajaa, 18 sairaanhoitajaa, 39 hoitajaa, 2 hoiva-avustajaa, asukastoimen ohjaaja ja fysioterapeutti. Sairaanhoitajan vakansseista 11 täytetty vakituisella sairaanhoitajalla, lisäksi on yksi määräaikaisessa työsuhteessa oleva sairaanhoitaja. Sairaanhoitajien määrä on johtajan mielestä riittävä. Lisäksi oppisopimuksella on hoitajista koulutettu ns. päivystäviä hoitajia, joilla on enemmän sairaanhoidollista ja lääkehoidollista osaamista kuin muilla hoitajilla. Päivystävät hoitajat voivat mm. toimia iltaisin ja viikonloppuisin päivystysryhmissä sekä hoitaa lääkärin kiertoja.

Hoiva-avustajat eivät pääsääntöisesti osallistuneet hoitotyöhön, mutta voivat tarvittaessa osallistua siihen koulutetun hoitajan työparina. Säätiössä on sosiaaliohjaaja, joka tulee tarvittaessa paikalle vaikeampia sosiaalityön ongelmia ratkottaessa. Henkilökunnalla on osaamista neuvoa asukkaita ja omaisia sosiaalietuuksien hakemisessa.

Henkilökunta oli varsin kokenutta ja vaihtuvuus vähäistä. Viime aikoina henkilökunnan ikäännytyessä oli ollut varsin pitkiä sairauspoissaoloja tuki- ja liikuntaelin sairauksien takia. Henkilökunnalla on paljon apuvälineitä käytössä. Sairauksien ennalta ehkäisyyn panostetaan ergonomiakoulutuksella ja työterveyshuollon tarkastuksilla. Seniorisäätiössä on myös työkykyneuvoja, joka auttaa esimiehiä ja henkilökuntaa työkykyyn liittyvissä haasteissa.

Talon aulassa olevassa info tv:ssä oli näkyvillä talon sisäisiä ohjeita, kuten se, että kyseessä on savuton säätiö, eikä henkilökunta tupakoi työaikana eikä tauoilla edes pihalla. Myöskään omaa puhelinta ei saanut käyttää muulloin kuin tauoilla. Hygieniaohjeiden mukaan kellot ja sormukset olivat kielletyt hoitotyötä tehdessä.

Omavalvontasuunnitelma oli myös julkisesti nähtävillä.

Havainnot

Tarkastajat arvioivat Antinkodin sekä ilmapiiriltään että puitteiltaan laadukkaaksi hoivakodiksi. Asukkailta saatu palaute oli myönteistä.

Tarkastajat pitivät hyvänä, että johtaja oli muuttamassa hygienihaalareita koskevaa ohjeistusta. Tarkastuksella esiin tullut huoli koski noin kolme metriä pitkän sisääntuloliuskan jyrkkyyttä pääovelle, jonka arvioitiin olevan ainakin talviaikaan hyvin haastava esimerkiksi rollaattoria käyttävälle asukkaalle ja omaiselle. Myös saattohoidon kahden hengen huoneessa arvioitiin saattavan aiheuttaa joskus ongelmallisia tilanteita.

Tarkastuksen perusteella Helsingin sosiaali- ja terveystoimialan ja Helsingin Seniorisäätiön tulee jatkossa huolehtia Antinkodin asukkaiden hammashygieniasta nykyistä intensiivisemmin.

Palotarkastus oli pidetty kesäkuussa 2017 eikä ollut antanut aihetta kuin pieniin, jo korjattuihin toimenpiteisiin.

Arvio

Apulaisoikeusasiamies Sakslin on perehtynyt laadittuun pöytäkirjaan ja arvioi asiaa seuraavasti: Tarkastuspöytäkirjasta ilmenee, että Antinkoti tarjoaa laadukasta hoivaa ja virikkeellistä elämää vanhusasukkailleen.

Pyydän Helsingin sosiaali- ja terveystoimialaa ja Helsingin seniorisäätiötä ilmoittamaan minulle 1.10.2017 mennessä, mihin toimiin ne ovat ryhtyneet tai ryhtymässä

- sisääntuloliuskan turvallisuuden parantamiseksi,
- arvokkaan saattohoidon takaamiseksi kahden hengen huoneissa ja
- asukkaiden hammashygienian kohentamiseksi.

Pöytäkirjan vakuudeksi

Pirkko Äijälä-Roudasmaa
vanhempi oikeusasiamiehensihteeri